

ร่องรอยของความเป็นอื่น: มุสลิม “ชาวเขา” และการเมืองอัตลักษณ์ ในกระบวนการเปลี่ยนศาสนา¹

The Trace of Otherness: “Chao Khao” Muslim
and Identity Politics in the Process
of Religious Conversion

สมัคร กอเชื้อม
Samak Kosem

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ศึกษากระบวนการ皈ลายเป็นมุสลิมของกลุ่มเยาวชนชาวเขาในจังหวัดเชียงราย บริเวณภาคเหนือของไทยผ่านการเผยแพร่ศาสนาอิสลามของกลุ่มตะวะท์² เพื่อทำความเข้าใจว่า เยาวชนเหล่านั้นใช้ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองในการตอบสนองและต่อรองกับยุทธศาสตร์เหล่านั้นอย่างไร ผลจากการศึกษาพบว่า ความเป็นชาติพันธุ์เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการเผยแพร่ศาสนาและกระบวนการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมมองเห็นได้จากการบันทึกวินัยในการปฏิบัติศาสนาต่าง ๆ ที่ควบคุมและกำกับร่างกาย ส่วนทางด้านจิตใจ มีการปลูกฝังการรับรู้ถึงความเป็นมุสลิมของตนเอง เยาวชนหลายคนมีการถูกเดี่ยงภัยในตัวเองระหว่างความเป็นมุสลิมที่พวกราษฎร์และนิยาม และบางกรณีนำสู่การพยายามของอัตลักษณ์ในการรับความคิดทางศาสนาในท้ายที่สุด กระบวนการ皈ลายเป็นมุสลิมจึงเป็นกระบวนการค่าอยเป็นค่ายไปในการซึมซับรับหลักการและการปฏิบัติทางศาสนาอิสลาม บังเจกแต่ละคนมีพัฒนาการในกระบวนการดังกล่าว

แตกต่างกันและมีการแสดงอัตลักษณ์ของมุสลิมชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เยาวชน แต่ละคนเป็นผู้กระทำการที่ตื่นตัวในการเลือกรับและซึมซับอุดมการณ์ศาสนา เข้ามาระดับต่างมีการสะท้อนความคิดของตนเองต่อศาสนาทั้งในเชิงตอบสนองและ ท้าทายกับอุดมการณ์ศาสนานั้น ดังนั้น ความพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของเยาวชนเหล่านี้จึงเป็นการต่อรองทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ในกระบวนการ การเปลี่ยนศาสนา แสดงถึงการดื่นด้นที่จะสร้างวิธีการคุ้มกันตนของจากการถูกเบี่ยดขึ้บ ให้ตกในพื้นที่ชายขอบด้วยการเลือกใช้อัตลักษณ์ที่หลากหลายของตนเองในฐานะ ผู้กระทำการ และแสดงให้เห็นถึงความสับซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างศาสนาและชาติพันธุ์ในกระบวนการเปลี่ยนศาสนาที่แสดงออกให้เห็นได้ทั้ง ในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับมหภาค

คำสำคัญ: กระบวนการภายเป็นมุสลิม, มุสลิมชาวเข้า, การสymbiotism ของ อัตลักษณ์, กระบวนการเปลี่ยนศาสนา

ABSTRACT

This article studies the process of Muslimization among the hill tribe youth in Chiang Rai province of northern Thailand through the propagation of Islam of the Dawah group. This work aims to find out how the hill tribe youth make use of their own ethnic identity in order to respond to and negotiate with these propagation strategies. This thesis finds out that ethnic identity is an important strategy of religious propagation and the Muslimization process can be seen in rules and disciplines which govern the body of the hill tribe youth. As for the spiritual side of the Muslimization process, these youth have been trained to realize their own Muslim identity, and some face internal conflicts between different identities that he or she personally defines him- or herself. The result can be regarded as an awkward cultural patchwork or a final peaceful subjectivation of these youth. Muslimization is a gradual process whereby the youth slowly immerse themselves in Islamic principles and practices. These youth have a different development process and also manifest his or her own Muslim identity in different ways. This fact indicates that the youth are alert and active agents who always select elements of religious ideology offered to them. Their responses and challenges reflect their own thoughts and choices, and the attempts to maintain their ethnic identity is a part of cultural and identity negotiation in the process of religious conversion. It also depicts these youth as active agents who make use of their fluid identity to protect themselves from being marginalized and to display the complex power relations between religion and ethnicity in the process of religious conversion which can be seen both in the individual and macro levels.

Keywords: Muslimization, Hill Tribe Muslim, Subjectification, Religious Conversion

มุสลิม “ชาวเขา” ในรายการโทรทัศน์

ผู้ดำเนินรายการ “ปรับเปลี่ยนทิศชีวิตนักศึกษา” ทางช่องทีวีมุสลิมสัมภาษณ์ หนุ่มชาวอ่าช่าที่เข้ารับอิสลามด้วยความใจรู้สึกเกี่ยวกับความเชื่อเดิมของชาวเขา ก่อนได้รู้จักอิสลาม เข้าพูดเกริ่นนำรายการว่า

“บุคคลที่ครั้งหนึ่งของเขามาได้อยู่ในอิสลามมาก่อน ชีวิต ของเขารู้สึกความมีเด่นของความเชื่อ เขารู้สึกในชุมชนที่เชื่อ ในผีสางนางไม้ ชุมชนที่มีความเชื่อหลากหลาย และเพ้าพันธุ์ ที่มีความหลากหลายในภาคเหนือ เราจึงอยากรู้ให้หนุ่มน้อยคนนี้ได้เล่า ประสบการณ์ดูเปลี่ยนของตนเอง เมื่อวันนี้เข้าเป็นมุสลิมแล้ว”

อาลี หนุ่มอ่าช่ามุสลิมแนะนำตัวเองด้วยความประหม่า พร้อมเล่าชีวิตของตนเองก่อนเข้ารับอิสลาม

“ตอนนี้ผมเรียนหนังสือระดับมหาวิทยาลัย นามสกุล แซ่ป้อ ของผมเป็นนามสกุลของบรรพบุรุษชาวเขาผ่านมาชื่อ อ่าช่า จริงๆ แล้วคำว่า อ่าช่า ถ้าจะหาความหมายนั้น ไม่มีความหมาย เราจะเรียก กันตามบรรพบุรุษ ตามพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ตั้งเดิมผมชื่อ อาเบีย หมายถึง อ่อน เป็นภาษาอ่าช่า เพราะตอนเด็กๆ ผมชอบป่วย เมื่อมีการป่วย พ่อแม่จะมีการทำวัณ พ่อแม่จะชื่อหมู ชื่อไก่ และสัตว์มาทำการสูชวัณ เพื่อมาช่วยและทำพิธี เป็นการเรียกช่วง กลับมา เมื่อว่างกายสุขภาพไม่แข็งแรง ตามความเชื่อของอ่าช่า ถ้าร่างกายไม่แข็งแรงเราก็เชื่อว่าพระผีสางนางไม้ เข้าวณูของเรามา ปึงทำให้เราป่วย” อาลีกล่าวต่อไปว่า

“ถ้าถามว่า เขายังคงมีอยู่หรือไม่ เขายังคงเชื่อใน แต่ถ้าถามว่า มีผลมั้ย มีผลรับ เพราะถ้าหากคนที่ไม่ได้ทำพิธีกรรม หรืออยู่ใน หมู่บ้านแล้วเขาก็ไปลับหญ้าอยู่ในป่า เขาก็ป่วยขึ้นมา และป่วย ไม่ว่าจะไปทางน้ำ ไปทางพยานาล มันไม่หาย”

ผู้ดำเนินรายการจังตามมาลีขึ้นมาว่า “แล้วทำไม่วันนี้เราเป็นมุสลิม?”

จากนั้น บาลีจึงนั่งระลึกถึงความหลังแล้ววิจิตรเล่าเรื่องราวของตนเองให้ฟังว่า

“แรกเริ่มคือ ในปี พ.ศ.2545 ตอนนั้นผมจบ ป.4 กำลังจะเข้าป.5 แล้วตอนนั้นพี่สาวคนเล็กจบ ป.6 พอดี ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ พี่สาวเป็นคนค่อยดูแล เพราะผมมีนิสัยที่เกเร ผมเป็นภูษากษัตริย์คนโต มีน้องชายอีก 3 คน ตอนนั้นพี่สาวกังวลว่าผมจะไม่สามารถเป็นคนตีได้ กลัวว่าสภาพแวดล้อมจะทำให้ผมเสีย เพื่อนรอบตัวเรา ติดยา ไม่เรียนหนังสือ เนื่องจากเด็กชนบททั่วไป ไม่กี่ปีแต่งงานมีลูก และจะเป็นวันชีวิตอยู่แบบนั้น ดังนั้นพี่สาวจึงตัดสินใจให้ผมไปอยู่กับคุณย่าที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา คุณยานี้เป็นคุณย่าบอร์ม และให้คำสอนอิสลาม จุดประสงค์เดียวของพี่สาวคือ ต้องการให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผมและต้องการให้ผมมีการศึกษา”

ภาพที่ 1: รายการ “ปรับเปลี่ยนทิศชีวิตนักศึกษา”

ออกอากาศวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2554

<http://www.youtube.com/watch?v=ALxW8Sv2mNk>

ความทรงจำในรั้ยเด็กของอาลีเต็มไปด้วยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในศูนย์อิสลาม บ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพราะเขาเติบโตที่นี่พร้อมฯ พื้นท้องมุสลิมต่างชาติพันธุ์ อาลีเป็นหนุ่มอ่าชา แยกลับมาช่วยสอนหนังสือให้กับ ศูนย์อิสลามบ้านเวียงหมอกหลังจากที่เรียนจบระดับมหาวิทยาลัย แต่ด้วยเงื่อนไข ของทุนที่เขาเคยได้รับจากศูนย์อิสลาม เข้าจึงกลับมาช่วยงานเผยแพร่ศาสนา ให้อาจารย์ด้วยการสอนเด็กมุสลิมที่เพิ่งเข้ารับอิสลามในศูนย์แห่งนี้จะหนึ่งในช่วง ปิดเทอม การกลับมาเยือนที่แห่งนี้อีกครั้งและการได้เห็นเด็กๆ ที่กำลังคร่าเคร่ง กับการปฏิบัติศาสนา กิจ ทำให้เข้าย้อนคิดกลับไปสมัยเมื่อเข้ามาเรียนที่ศูนย์ แห่งนี้ ตอนนั้นเขาอายุ 11 ปี ช่วงชีวิตของเขารับอิสลามไปด้วยเรื่องเล่าของศาสนา กิจวัตร ประจำวันอัดแน่นไปด้วยกิจกรรมเพื่อฝึกฝนการปฏิบัติศาสนาและสั่งสมอิหม่าน (ความศรัทธา)

เรื่องราวของอาลีน้ำเข้าสู่ประเด็นหลักของงานศึกษานี้ว่าด้วย “กระบวนการ กลایเป็นมุสลิม” หรือ Muslimization ของกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ในหมู่บ้านแห่งนี้ เพื่อทำให้เข้าใจกระบวนการปรับเปลี่ยนของเยาวชนชาติพันธุ์ในฐานะปัจเจก ที่หล่อหลอมตัวเองให้เป็นมุสลิม และพนักตนเองเข้ากับศาสนาใหม่ กระบวนการนี้ ส่งผลอย่างไรต่อการหล่อหลอม “ความเป็นศาสนิก” (religiosity) ที่เกิดขึ้นภายใน ตัวตนและการรับรู้ตนเอง (self-perception) ของเยาวชนชาติพันธุ์ต่อเนื่องมา คำสอน ทางศาสนา ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนา และนำไปสู่การศึกษาเรื่อง การตีความและสมมติความเชื่อของกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์จากปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้น

งานศึกษานี้ต้องการค้นหาคำตอบว่า “กระบวนการกลัยเป็นมุสลิม” ดำเนินขึ้นมาในลักษณะอย่างไร คำนี้ต่างจากคำว่า “กระบวนการสร้างสังคมอิสลาม” หรือ Islamization ซึ่งเน้นอธิบายกระบวนการสร้าง แผ่ขยายและพัฒนาสังคมมุสลิม โดยยึดเอาหลักการทางศาสนามาปฏิบัติให้อย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังอธิบาย ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระดับมหภาค เช่น การพยายามหวนคืนหลักคำสอนในสมัยท่านศาสดากลับมาใช้ในสังคมปัจจุบัน แต่ทว่า กระบวนการกลัยเป็นมุสลิมต้องการมองแรงขับเคลื่อนทางศาสนาที่ส่งผล

ในระดับปัจจุบันจากการวิจัยสอน คุณมารณ์ ความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา
เข้าไปในความคิดของแต่ละบุคคลผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงของปัจจุบันในการ
หล่อหลอมตัวเองให้เป็นมุสลิม ดังนั้นในงานศึกษาด้านนี้จะเน้นว่าเยาวชนต่างใช้
ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองในการตอบสนอง/ต่อรองต่ออยุทธศาสตร์เหล่านั้น
อย่างไร ความเป็นศาสนาแบบอิสลามที่เกิดขึ้นเสนอให้เห็นถึงการประทับประทวน
ระหว่างคำสอนของดวงวิหารและความเป็นชาติพันธุ์อย่างไร ในบริบทที่ว่าทุกร่วม
และนโยบายปฏิบัติของรัฐไทยพยายามเบี่ยดข้ามให้เด็กเหล่านี้เป็นชายขอบ

มนุษยวิทยาการเปลี่ยนศาสนา

การทบทวนแนวคิดและงานศึกษาอธิบายให้เข้าใจต่อปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนศาสนาที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล ระดับสังคม/กลุ่ม และระดับโครงสร้าง แนวคิดและงานศึกษาทางมนุษยวิทยาสามารถปรับใช้และวิเคราะห์การเปลี่ยนศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์บุนพันท์ที่ตอนบนภาคเหนือของไทย และเพื่อดูว่าพวกรเขามียุทธศาสตร์ และการตีความต่อความเชื่อเดิมและความเชื่อใหม่อย่างไร โดยเฉพาะกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล รวมถึงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มศาสนาต่างๆ ที่พยากรณ์เข้ามาเปลี่ยนความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ การทบทวนแนวคิดต้องการนำเสนอแนวการอธิบายและการตีความผ่านแนวคิดหลังสมัยใหม่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนศาสนาในเรื่องของ “ตัวตน” ของผู้ที่เปลี่ยนศาสนาเชื่อมโยงกับประเด็นอัตลักษณ์ อดีมการณ์ความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนศาสนาได้รับความสนใจจากสายมานุษยวิทยา ได้รับความสนใจมาแล้ว หนังสือเรื่อง *Anthropology of Religious Conversion* ของ Andrew Buckser and Stephen D. Glazier (2003) ผู้สนใจประเด็นการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างศาสนาและอัตลักษณ์ การเปลี่ยนศาสนาที่มีนัยความหมาย หลากหลายมิติเกี่ยวกับกัน เช่น การเคลื่อนย้ายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติและเศรษฐกิจโลก รูปแบบใหม่ของการเมืองทางอัตลักษณ์ ทั้งภายในและระหว่างรัฐ รวมถึงความสำคัญของศาสนาที่เพิ่มขึ้นต่อการใช้ชีวิตระดับปัจเจกบุคคล

แต่ในอย่างนั้น การเปลี่ยนศาสนาอย่างสะท้อนให้เห็นว่ารื่อสร้างใหม่ต่อในทัศน์ภาระโลกีย์วิสัย (secularity) และโลกสมัยใหม่

การเปลี่ยนศาสนาในทางมานุษยวิทยาจึงมอง การเปลี่ยนศาสนาในฐานะ “การเปลี่ยนผ่าน” นักมนุษยวิทยา Diane Austin-Broos (2003) ให้คำนิยาม การเปลี่ยนศาสนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (a form of passage) โดยเฉพาะ “การเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม” (cultural passage) เพื่อนิยามด้วยใหม่ Austin-Broos เน้นมองการเปลี่ยนผ่านมากกว่าพิจารณาการผสมกลมกลืน (syncretism) หรือการแตกหักทางวัฒนธรรม (cultural breach) การเปลี่ยนศาสนา คือ การเปลี่ยนผ่านประเททหนึ่งที่ปัจเจกกำลังต่อรองกับตัวแห่งแห่งที่ไม่โลก เป็นกระบวนการสร้างความยืดหยุ่นอย่างต่อเนื่องในแบบแผนปฏิบัติการทางสังคมและ ความเชื่อครรภ์

วิธีการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนศาสนาผ่านมุมมองทางด้านมนุษยวิทยา สามารถมองปراภากฎกรณ์ในระดับของปัจเจกบุคคลที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มหรือ ชุมชน และโครงสร้าง ด้วยกับการวิเคราะห์ผ่านบริบทเชิงช้อน การเปลี่ยนศาสนา ยังผ่านมุมมองเชิงพลวัตทางประวัติศาสตร์ ดังที่ Robert Hefner (1993) และ Peter van der Veer (1996) ต่างเห็นตรงกันว่า บทบาทของพลวัตทางประวัติศาสตร์ ที่มีต่อการเปลี่ยนศาสนานั้นเพื่อเป็นการขยายใช้ (และการซ่างซิง) ต่อการขยายตัว ของอำนาจอาณาจักร และการเน้นบริบทในประเด็นของโลกสมัยใหม่

นอกเหนือจากในทัศน์ทางมานุษยวิทยาเรื่องการเปลี่ยนศาสนาแล้ว ในงานชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องการเชื่อมโยงแนวคิดเรื่อง การสymbiotism ของอัตโนมัติ ในการเปลี่ยนศาสนาเข้ากับในทัศน์ดังกล่าวด้วย เนื่องจากวิธีคิดแบบหลังสมัยใหม่ มองเรื่องของ “ประสบการณ์ทางศาสนา” กับ “อัตโนมัติ” ในกรอบของ “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” Michel Foucault มองประสบการณ์ทางศาสนา กับ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ผ่าน “วิถีกรรม” เมื่ออัตโนมัติเปลี่ยนตนเองให้เป็น ผู้กระทำการที่ดี ซึ่งเชื่อฟังและปฏิบัติตามของวิถีกรรมนั้น อัตโนมัติมองว่าตนเอง เป็นผู้กระทำการ เป็นองค์ประธาน และไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำโดยวิถีกรรมนั้น เช่น งานของ Robert J. Priest (2003) เรื่อง ‘I Discovered My Sin’ ศึกษา

การเปลี่ยนศาสนาของชาวอะกัวรูน่า (Aguaruna) ในประเทศเปรู ได้ตั้งคำถามต่อแนวคิดเรื่อง “บ้าป” ว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร และเหตุใดจึงมีบทบาทสำคัญต่อการรับเอกสารความคิดความเชื่อของศาสนาคริสต์ในสังคม Priest เห็นว่า บ้าป แสดงออกผ่านเรื่องเล่าของการเปลี่ยนศาสนา โดยเฉพาะเมื่อพูดหรือนิยถึง “อะปاجุย” (Apajui) ในฐานะพระเจ้าสูงสุดที่ชาวบ้านนับถือ และส่งผลต่อสำนึกรักษาของตัวเองภายใต้เป็นคนบ้าป ปรากฏการณ์ที่ทำให้ Priest ห้ามตอบว่า ที่จริงแล้วความรู้สึกบ้าปเพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อมีการเปลี่ยนศาสนาของชาวอะกัวรูน่า ไม่มีครรภ์ว่า บ้าป เป็นคำที่มีการใช้มาก่อนหน้านี้ในของสังคมแห่งนี้ในระดับชีวิตประจำวัน มีความหมายเป็นไปได้หลายอย่าง และนำเอกสารคำนี้ไปใช้ในบริบทที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้ตรงกับแนวคิดเรื่องบ้าปตามศาสนาคริสต์ในตะวันตก จึงทำให้คำว่า “บ้าป” กลายเป็นวากกรรมเชิงศีลธรรม (moral discourse) ที่ศาสนาหนึ่งนำมารือบให้กับสังคมหนึ่ง (Priest, 2003: 95-97) ดังนั้น คำว่า บ้าป ในการเปลี่ยนมาบ้านถือศาสนาคริสต์ของชาวบ้านจึงผ่านการตีความและให้ความหมายที่ต่างกันไป ชาวบ้านหิบยีมและผสมผสานคำว่า บ้าป จนกลายเป็นคำที่นิยามกันคนละชุด

การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและความเชื่อที่เคยใช้ให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ผ่านการผสมผสานและการหิบยีมวิธีคิดและความเชื่อในศาสนาคริสต์ เพื่อจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในงานของสринยา กิจประยูร (2541) ศึกษากระบวนการจัดเรียงและเชื่อมโยงความหมาย (rearticulation) ภายใต้กรอบวิทยาของชาวอ่าช่าคริสต์หลังจากเปลี่ยนศาสนา และวิเคราะห์คำบอกรเล่าและการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันของป้าเจก การตีความหมายในการกระทำในพิธีกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น การนิยามพระเจ้าที่แตกต่างกันและอำนาจที่แบ่งแยกกันของ “พระเป็นเจ้า” และ “ผีบรรพบุรุษ” เพื่อช่วยให้ชาวอ่าช่าสามารถปลดปล่อยตนเองออกจากข้อจำกัดของ “กฎของอ่าช่า” ของตนเองได้ งานของสринยาแสดงให้เห็นถึง ยุทธวิธีทางอัคตักษณ์ (identical tactics) ของกลุ่มชาติพันธุ์ในระดับป้าเจกเพื่อต่อรองกับกระบวนการหลักการเปลี่ยนศาสนา (สринยา กิจประยูร อ้างแล้ว: 172-173) ในขณะที่ขวัญชีวันเห็นว่า การเปลี่ยนศาสนาและพิธีกรรมเป็นเรื่องของการต่อรองทางความหมายและเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ขึ้นอยู่กับบริบทความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ในกรณีของการเปลี่ยนศาสนา

จึงเป็นเรื่องของการสร้างตัวตนใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทั้งที่เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติ และทางสังคมเพื่อยกระดับสถานภาพทางสังคม ให้ดีขึ้นกว่าเดิมและเพื่อเสริมอำนาจในการกำหนดและควบคุมวิธีชีวิตของตนเอง ได้ดีขึ้น (ขวัญชีวน บัวแดง, 2546)

กระบวนการภายเป็นมุสลิม

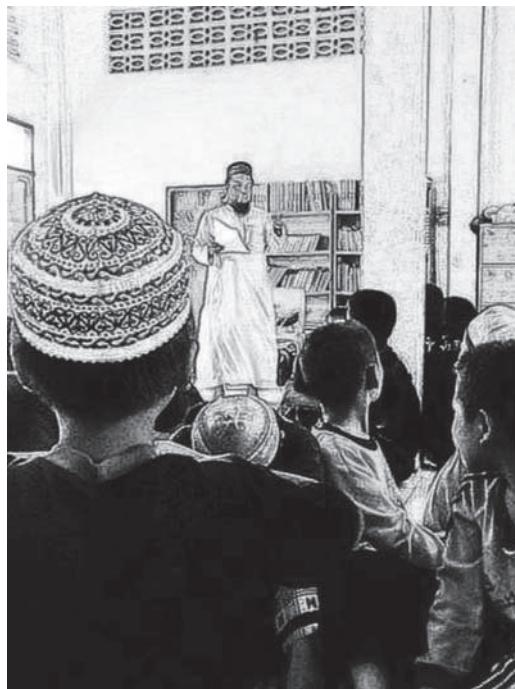
หลังจากค่ายกู้ร้อนในช่วงเดือนเมษายนเสร็จสิ้น เด็กเดินทางกลับมายังครอบครัวและมาเริ่มเรียนในภาคการศึกษาใหม่ ดาวัยเรียนนั้นก็ยังในศูนย์ฯ มาเพื่ออบรมเกี่ยวกับวินัยของหอพักและตารางการปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละวัน เด็กทุกคนจะหิบเอาหนังสือ “คู่มือมุสลิมใหม่” เอกเข้ามาอ่านในเวลาว่าง หนังสือเล่มนี้บอกรายละเอียดทุกด้านเกี่ยวกับมุสลิมที่ควรรู้และพึงปฏิบัติ ทั้งหลักการปฏิบัติและความเชื่อคริสต์ การปฏิบัติศาสนกิจของนักเรียนในหอพักอยู่ในการดูแลของดาวัยและรุ่นพี่มุสลิม (มังและอ่าา่า) ครอบครัวและเป็นทูตเป็นตาให้ครู

วันหนึ่ง อ่าา่า เด็กชายอ่าา่า อายุ 15 ปี ซึ่งเพิ่งเข้ามาเรียนและพักอยู่ในศูนย์อิสลามฯ ได้ประมาณ 2 เดือน ถูกเรียกให้ไปพบดาวัยพี่อ้วนอ่าา่า อีก 3 คน ในกลุ่มเดียวกัน ครูสอนให้พากษาถ่วงภาระลิมาะห์ ชะยาดะห์ (คำปฏิญาณเพื่อเข้ารับอิสลาม) หลังจากพากษาถ่วงภาระลิมาะห์ ครูบอกกับเขาว่า “พาก徇เป็นมุสลิมแล้วนะ” อ่าา่าเกิดสงสัยขึ้นมาว่า ทำไมการเป็นมุสลิมถึงง่ายและใช้เวลาเพียงตั้นๆ ถึงแม้อ่าา่าและเพื่อนคนอื่นๆ มาอยู่ใหม่ต้องปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว แต่วันนี้เหมือนกับว่ากระบวนการเข้ารับอิสลามเสร็จสิ้นเพียงเข้ามาลิมาะห์ คำปฏิญาณ วันนี้เข้าจึงถูกยกไปเป็นมุสลิม และได้เปลี่ยนศาสนาจากคริสต์เป็นอิสลามเรียบร้อยแล้ว หรือที่เรียกว่า “มุอัลลัฟ”

คำว่า มุอัลลัฟ³ จึงเข้าใจโดยทั่วไปในสังคมมุสลิมว่าหมายถึง มุสลิมใหม่ งานศึกษาชั้นนี้ เด็กชายเขามุสลิมคือ มุอัลลัฟ เด็กทุกคนได้รับชื่อใหม่ ชื่ออาหาร ความหมายไฟแรงตามหลักการอิสลาม เช่นเดียวกับชื่อของอับดุลรอซีด เด็กหนุ่มชายมีอายุ 15 ปี ซึ่งถูกตั้งชื่อใหม่ เด็กมุสลิมชายเข้า (เรียกตามคนทั่วไป) จึงต้องยอมรับเชือพึงต่อหลักคริสต์และหลักปฏิบัติที่เคร่งครัดตามกิจกรรมทางศาสนา

ของศูนย์ฯ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์เพื่อสร้างเด็กชาวยาழมุสลิมเหล่านี้ให้เป็นมุสลิมที่ “สมบูรณ์แบบ” มากขึ้น

อ่าพ่าและอับดุลรอชีดเป็นเพื่อนสนิทกัน และต่างมีเบื้องหลังคล้ายคลึงกัน ครอบครัวของอ่าพ่าและอับดุลรอชีดนับถือศาสนาคริสต์ บ้านของอ่าพ่าอยู่ในเขตตัวเมืองเชียงราย ส่วนบ้านของอับดุลรอชีดอยู่อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย กรณีของอับดุลรอชีดน่าสนใจ เพราะพ่อเป็นบาทหลวงศาสนาคริสต์ของหมู่บ้านแต่ด้วยกับเงื่อนไขของทุนการศึกษาและสถานะภาพทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตอำเภอรอบนอกของจังหวัดเชียงรายต่างยินดีส่งลูกเข้ามาเรียน พากเขามุ่งหวังให้ลูกได้รับการศึกษาและอนาคตที่ดีมากกว่าเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนศาสนาในศูนย์อิสลาม

ภาพที่ 2: ดาวีร์กำลังสอนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้แก่เด็ก

มโนทัศน์เรื่อง “ความเป็นศาสนิก” สำคัญต่อความเข้าใจการเปลี่ยนศาสนา ระดับปัจจุบัน ศาสนาสามารถรู้สึก นิยามตนเอง และแสดงออกถึงความเป็นศาสนิก ของเข้า เช่น ความรู้สึกภักดี ความศรัทธา ความดีมีด้วยมิติจิตวิญญาณ ความเป็น ศาสนาในจิตใจ ต้องมองผ่านมิติ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ วิธีคิด (thinking) การกระทำ (doing) และความรู้สึก (feeling) การเปลี่ยนศาสนาของกลุ่มเยาวชนมุสลิมชาติพันธุ์ แสดงออกในมิติต่างๆ แสดงออกจนกลายเป็นวิธีคิดทางศาสนาให้กับเด็ก และ การปลูกฝังความคิด/ความเชื่อทางศาสนาเข้ามา (indoctrination) จนกระทั่ง ความคิดเหล่านั้นแสดงออกมาผ่านการกระทำ และความรู้สึกของเด็ก

การแสดงออกทางวิธีคิดด้านความเป็นศาสนิก/ความเป็นมุสลิมเห็นได้ชัด เมื่อเยาวชนอยู่ในบริบทพื้นที่ต่างๆ ออกตัวอย่างในช่วงปิดเทอม อ่าพ่า ต้องกลับบ้านไปช่วยพ่อแม่ทำงานก่อสร้างในหมู่บ้านของเข้า ลิ่งแรกที่เข้าต้องบอก กับพ่อแม่คือ เรื่องอาหารการกิน เพราะอาหารหลายอย่าง เข้าไม่สามารถกินได้ เข้าบอกแม่ของเข้าเสมอว่าอะไรที่เขากินได้แลกกันไม่ได้ แต่ลิ่งเหล่านี้เมื่อได้สร้าง ความลำบากใจให้ครอบครัว เพราะพ่อแม่ของอ่าพ่าเข้าใจว่า อ่าพ่าเป็นมุสลิม ย้อมมือข้อปฏิบัติและจำเป็นต้องยึดถืออย่างเคร่งครัด

การปฏิบัติศาสนา กิจของนักเรียนมุสลิมในศูนย์อิสลาม เครื่องครดมากขึ้น ในช่วงเดือนถือศีลอด หรือ เดือนรอมฎอน ดาวอิญเน้นให้นักเรียนปฏิบัติการถือศีลอด อย่างสม่ำเสมอและศาสนา กิจที่เข้มข้นขึ้น ความประพฤติต่างๆ ถูกประเมินผ่าน การส่งเอกสาร “การตรวจสอบตนเอง” ซึ่งดาวอิญทำกิจกรรมให้เด็กทุกคนสำรวจ ตนเองว่าเป็น มุสลิมที่ดี ตามหลักการศาสนาแล้วหรือยัง การปฏิบัติตามข้อบัญญัติ ทางศาสนาและกฎของโรงเรียน จึงแสดงถึงความเป็นศาสนิกที่ดีในสายตาของ พระเจ้าและดาวอิญ และเพื่อย爰ษาชนมุสลิมชาติพันธุ์เหล่านี้เชื่อฟังอย่างมีวินัย

มุ่งมองผ่าน “ความรู้สึก” แสดงออกผ่านความนึกคิดต่อศาสนา กรณีของ อับดุลรอชีด เข้าได้พูดคุยกับน้องชายและพี่สาวของเข้า เพราะปัญหาภายใน ครอบครัว เขานอกกับพี่น้องว่า “เราควรจะขออุปา (ขอพร) จากอัลลอห์ให้มากๆ เพื่อพระองค์จะได้ช่วยเหลือเรา” ความเป็นศาสนิกด้านความรู้สึกแสดงให้เห็นอย่าง ชัดเจนเมื่อเขามีการสนทนากับพระเจ้าอยู่ภัยในจิตใจ (inner dialog)

ความเครียด ความกังวลใจต่างๆ ของเข้าสิ่งพยาภานทางออกโดยรอบหมายต่ออัลลอห์

กระบวนการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมและมุ่งมองต่อความเป็นศาสนิกในด้านวิธีคิด การกระทำ และความรู้สึกจากการนิของอ่าพ่าและอับดุลรอชีดแสดงถึงความเป็นศาสนิกที่ดีมีด้วยความรักความเชื่อศรัทธาต่อพระเจ้าและยึดถือการปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์อย่างเคร่งครัดจนนำไปสู่การสร้างความภาคดี หรือ “การภูมิอัตติเมียต่ออัลลอห์”

การสร้างความเป็นมุสลิมในแบบเรียนสำหรับเด็กมุสลิมถือเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมให้กับเยาวชน เพราะเยาวชนมุสลิมต่างถูกปลูกฝังเรื่องหลักการศาสนา และหน้าที่ของเยาวชนมุสลิมอันเป็นปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ผลิตขึ้นมาเพื่อเตือนใจให้เยาวชนห่างไกลจากอบายมุขและเข้าหาคำสอนทางศาสนา รวมถึงการยึดมั่นศรัทธาต่อพระเจ้า จึงสามารถองได้ว่า แบบเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังความคิดเรื่องพระเจ้า และนำไปสู่การสร้างความคิดให้อัตตบุคคลเชิงศีลธรรม เพราะว่าประสบการณ์ทางด้านพิธีกรรมศาสนาถือเป็นการยอมรับการมีอยู่ของพระเจ้าในศาสนาทัศน์ของเยาวชน ดังนั้น เงื่อนไขสำคัญต่อการหล่อหลอมความเป็นศาสนิก/ความเป็นมุสลิมจึงเกิดขึ้นบนฐานของช่วงวัยช่วงวัยเยาวชนยังเปิดรับความคิดหลายอย่างและซึมซับความคิดใหม่ๆ การได้รับรองภายใต้ตัวเองในฐานะผู้กระทำการทางวัฒนธรรม

อ่าพ่าบอกว่า เข้าตั้งใจฟังในสิ่งที่รุ่นพี่นำเขามาเล่าให้ฟังมาก เพราะเขารับรู้ได้ว่าเรื่องราวจากรุ่นพี่แบ่งปันให้พากษาฟังนั้นเกิดขึ้นจริงๆ และสามารถเข้าใจความคิดเหล่านั้น เข้าคิดว่าพระรุ่นพี่ต่างเป็นชาวเขาเหมือนพากษา ปัญหาและอุปสรรคย่อมเกิดขึ้นไม่เหมือนกับมุสลิมคนอื่นๆ การรับฟังถ่ายทอดเรื่องราวยิวิตของรุ่นพี่จึงทำให้เข้าเชื่อมั่นว่า ต่อไปในวันข้างหน้า เขารสามารถมีอนาคตที่ดีและยึดมั่นในอิสลามอย่างเคร่งครัด อ่าพ่าเคยบอกว่า ตอนแรกเข้ามาอยู่ศูนย์อิสลามเข้าต่อต้านทุกอย่างที่ด้าอิย์พูด แต่พอหลังจากเข้ารับอิสลามอย่างจริงจัง เวลาผ่านไปเพียงไม่ถึงปี เข้าฟันว่า เขายากเป็นอิหม่าม (ผู้นำอิสลามในชุมชนและมีความรู้

ในหลักการอิสลาม) เขาอย่างได้ทุนเรียนหนังสือที่ภาคใต้เมืองกับรุ่นพี่คนอื่นๆ โดยเฉพาะรุ่นพี่อ่าข่า เพราะพูดภาษาเดียวกันและมีเบื้องหลังชีวิตคล้ายคลึงกันมากที่สุด

อย่างไรตาม มีการปรับเปลี่ยนทัศน์กระบวนการหล่อหลอมความเป็นมุสลิม บางประการ โดยหันมามอง “ประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล” มากขึ้น (Austin-Broos ข้างแล้ว: 3) “ปฏิบัติการทางศาสนา” ถูกสร้างผ่านความรู้เฉพาะเจาะจงและแบบแผนศาสนา ก็ซึ่งเน้นอธิบายในระดับ “ความเป็นปัจเจกบุคคล” ดังนั้น เรื่องความคิดทางศาสนาภายในใจของอ่าพ่าและอับดุลรอชีดจึงเป็นเหมือนร่องรอยมุมมองความคิดของเยาวชนต่อการรับเอกสารความคิดทางศาสนาชุดใหม่ เข้ามาในตัวเอง

การจัดการร่างกาย ความคิด ความรู้สึก

ประเด็นเรื่อง การเปลี่ยนผ่าน และ “ตัวตน” สามารถพิจารณาผ่านการจัดการต่อร่างกายและตัวตนของเด็กต่อความเชื่อใหม่ แสดงให้เห็นการตีความและการปรับความคิดที่มีต่อความเชื่อและหลักการศาสนาของเยาวชนเหล่านี้ โดยเฉพาะผ่านทางอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และศาสนาในตัวเด็ก การเปลี่ยนแปลงภายนอกถือเป็นสิ่งแรกที่พูดเข้า “ตั้งคำถาม” ทั้งภายในตนเอง เพราะพูดเขาก็ต้องมีคำตอบสำหรับคำถามอีกมากมายจากเพื่อน ครอบครัว และผู้คนรอบตัว การเปลี่ยนแปลงภายนอกเกี่ยวกับร่างกายจึงส่งผลอย่างมากต่อวิธีคิดของพูดและสะท้อนถึงการตีความและการแสดงออกของตัวตนในมิติที่หลากหลาย

อดัมเล่าว่า เด็กผู้ชายทุกคนที่เข้ารับอิสลามแล้ว ครูจะพาพูดเข้าไปตัดสูนตัด (กราชลิบปaley อย่าง世俗化) นักเรียนหลายคนในศูนย์อิสลามยังไม่สามารถยอมรับการตัดสูนตัดได้ ถึงแม้ว่าครูจะบอกว่า เขาสามารถรอนก่อนกว่าจะพร้อมแต่เหตุการณ์เหล่านี้กลับใช้เวลาไม่นานมากนัก เพราะบรรดาเพื่อนในศูนย์ที่ตัดสูนตัดไปแล้วจะเข้ามาพูดทั้งในเชิงเหยียดหยามว่าไม่เก่งล้าพอ และทั้งให้กำลังใจโดยบอกเหตุผลทั้งในเรื่องความหมายทางศาสนาและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์แบบสมัยใหม่ตามที่ได้อธิบายโดยนักเรียนอยู่หลายครั้ง “มุสลิมทุกคนต้องตัด”

โดยอนุบัตร หนุ่มมั่นใจศูนย์ฯ ให้เหตุผลการตัดสูนัตว่า “อาจารย์ให้ไปตัด” และอีกทั้งเหตุผลที่ดาวิษน์บอกคือ “การตัดสูนัตเป็นแบบอย่างของท่านนี่ ถ้าหากตัดแล้วไม่ติดเคเดส์ ตัดแล้วสะอาด เจ็บนิดเดียวเดียวหาย” เขายังเสริมว่า “ตอนนี้ศูนย์ฯ ยังมีเด็กโตที่ยังไม่ยอมไปตัด อย่างอ่าฟ่านี่เข้าตัดแล้ว”

การตัดสูนัตกลายเป็นหัวข้อสำหรับการนำเสนอมาล้อเลียนของเพื่อนต่างศึกษาที่เรียนหนังสือสามัญในโรงเรียนเดียวกัน อนุบัตรบอกด้วยสิ่หันที่ไม่ชอบใจว่า “เพื่อนๆ ที่โรงเรียนยังชอบล้อด้วยว่า เด็กอิสลามต้องโดนตัด ผู้หญิงอ่าฟ่าน ที่โรงเรียนชอบล้อว่า เป็นอิสลามโดยตัดแน่นอน” ขณะเดียวกันอดัมเป็นคนหนึ่งที่ต้องเจอเหตุการณ์การล้อเลียนจากเพื่อนๆ ในโรงเรียน เขายังเสริมว่า เพื่อนที่โรงเรียนชอบมาแซวเขาว่า “มาอยู่กับอิสลามจะโดนตัดทึ้ง เดียวจะไม่มีลูก” หรือแม้กระทั่งเวลาที่พากเขากลับบ้าน คนในชุมชนมักเข้ามาถามบ่อยๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ คนมักจะถามว่า “เป็นอย่างไรบ้าง ไปอยู่ที่นั้น โดนตัดหรือยัง?” นักจากการถูกล้อเลียนเรื่องการตัดสูนัตแล้ว สำหรับผู้ชายแล้ว นักเรียนผู้หญิงในศูนย์อิสลามต่างเจอบัญหาและคำถามเช่นเดียวกันคือเรื่องการคลุมผ้า ผู้หญิงถูกกำหนดให้ต้องปกปิดร่างกาย โดยถึงสำคัญอย่างแรกคือการใส่ผ้าคลุมผ้าเมื่อต้องออกมานอกพื้นที่ส่วนตัว ไม่ว่าในศูนย์ ในโรงเรียน หรือชุมชนข้างนอก ฉะนั้นนักเรียนผู้หญิงจึงโดนตั้งคำถาม เพราะการคลุมผ้าถือเป็นอัตลักษณ์ทางศาสนาที่ชัดเจนที่สุดและยังตกเป็นเป้าความสนใจของผู้คน

ฟ้าตีมะห์ หรือ หมีฉะ แยกตัว สาวอ่าฟ่านี่เป็นศูนย์อิสลามเมื่อตอนที่เชอเรียนมาระยมตัน ก่อนที่เชอจะไปเรียนต่อมาระยมปลายที่นราธิวาสและเรียนระดับปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เชอเล่าให้ฟังถึงสมัยตอนเชอเข้ารับอิสลามใหม่ๆ ตอนนั้นเชอไม่เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของ การคลุมผ้า เพราะเชอมักโดนตั้งคำถามมากมายในช่วงเวลาหนึ่น ตั้งแต่ในกลุ่มเพื่อนของเชอ ครูที่โรงเรียนสามัญ รวมไปถึงคนในชุมชนที่พบเห็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกของเชอนับตั้งแต่เชอเปลี่ยนมาเข้ารับอิสลาม ตอนนั้นเชอจึงคลุมผ้าไปโดยพยาภยามไม่คิดมากเรื่องภาพลักษณ์ การจับจ้อง และคำถาด แต่เชอได้กำลังใจ

จากรุ่นพี่มุสลิมชาวอ่าซ่าฯที่ต่างประสบเจอกับเหตุการณ์ตั้งกล่าว จนตอนนี้ทุกคนสามารถใช้ชีวิตแบบบิลิอิสลามอย่างปกติสุข

ภาพที่ 3: พี่เลี้ยงหญิงมุสลิมอ่าซ่ากำลังสอนเด็กผู้หญิงแต่งกาย
ให้ถูกต้องตามศาสนาอิสลาม

ถึงแม้ว่าเดอพยาามทำความเข้าใจความหมายการคลุมผ้าตามศาสนา
กำหนด ทั้งจากการพังคำสอนที่ได้รับจากอิหร่าน รวมถึงการอ่านหนังสือเพิ่มเติมตัวอย่าง
ตนเอง แต่การคลุมผ้าของเดอเมื่ออยู่ในโรงเรียนตอนนั้นต่างไปจากการคลุมผ้า
ของเดอตอนเรียนมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก เดอบอกว่า ตอนที่เดอคลุมผ้า
เมื่อตอนยังเรียนมัธยม เพื่อนอ่าซ่าของเดอที่โรงเรียนสามัญสร้างความประทับใจ
แก่ตัวเดอ และมองว่าเดอเป็นตัวบุรุษหลาด อีกทั้งยังหัวใจเดอไม่เป็นอ่าซ่าแล้ว
ตอนนั้นเดอรู้สึกว่า การคลุมผ้าเพื่อบอกว่าเดอเป็นมุสลิมไม่ได้บ่งบอกให้ตัวเอง

รู้สึกความเป็นอ่าาของเรอแม้แต่น้อย จนกระทั่งเมื่อเรอย้ายไปเรียนหนังสือ ที่ภาคใต้ การคุณพมในสังคมวัฒนธรรมของมุสลิมจึงข่วยให้เรอไม่ต้องตั้งคำถาม กับการจัดการร่างกายของเรอเองอีกต่อไป เพราะการแสดงความอ่าาของเรอ อาจกล่าวเป็นความปลดปล่อยด้วยซ้ำ การแสดงออกถึงความเป็นมุสลิมจึงเป็น สิ่งที่ฟ้าติมะห์สามารถหยิบเลือกนำมาแสดงออกผ่านทางร่างกายเพื่อปั่นออก ความเป็นมุสลิมเข่นเดียวกับคนอื่นๆ

เหตุการณ์ในโรงเรียนสามัญและชุมชนของฟ้าติมะห์เกี่ยวกับคำตามและ ความหมายต่อการจัดการร่างกายของนักเรียนหญิง ความหมายของร่างกาย ที่เยาวชนแสดงออกมาดังกล่าวจึงทำให้การคุณพมเป็นมากกว่าการปักปิดร่างกาย และมากไปกว่าการคุณความประพฤติและจิตใจในฐานะมุสลิม แต่การคุณผ้า เป็นเสมือนการกดทับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ความเป็นมังและอ่าาของตนเอง การแต่งกายแบบอิสลามทำให้ทุกคนเป็นแบบเดียวเหมือนกันหมวด จนไม่สามารถ แยกความแตกต่างทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของแต่ละคนได้

การจัดการร่างกายในการไว้เคราจึงยังไม่เกิดคำตามและปัญหาภัยคิด ของนักเรียนมากนัก เพราะหากพิจารณาเรื่องการตัดสูดของนักเรียนชายและ การคุณพมของนักเรียนหญิง เป็นปัญหาอย่างมากกับการถูกล้อเลียนในโรงเรียน ที่ยังเกิดขึ้นเรื่อยมา อีกทั้งในเรื่องแบบแผนปฏิบัติทางศาสนาอิสลามยังถูกวิบั จกกล่าวเป็นเรื่องล้อเลียนในโรงเรียนด้วยเช่นกัน เช่น การไว้กินหมู จนทำให้ไว ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับหมุกกล้ายเป็นเป้าในการล้อเลียนเด็กมุสลิมในโรงเรียนได้

ดังนั้น เสื้อผ้าและการจัดการร่างกายในแบบอิสลามถูกสร้างภาพยืดติด เกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น หลายครั้งที่นักเรียนมุสลิม “โดนตั้งคำตาม” จากครู ในโรงเรียน เพราะหลายครั้งที่ครูในโรงเรียนมักมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนาอิสลาม ครั้งหนึ่งอดัมเห็นเพื่อนในศูนย์อิสลามคนหนึ่งเดินร้องไห้กลับมาจากโรงเรียน เข้าบอกรอดัมว่า ครูที่โรงเรียนบอกเขาน้ำห้องเรียนว่า “อิสลามฆ่าคน” เหตุการณ์ ดังนั้น เหล่านี้นำไปสู่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงสัญญาณมาก many เด็กหลายคนยังคงโดนแกลง เด็กผู้หญิงมักโดนดึงผ้าคุณพมอยู่บ่อยๆ ดังนั้น

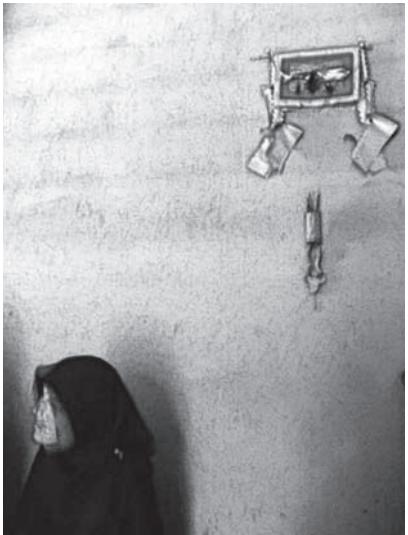
จึงทำให้ความหมายในการจัดการร่างกายของนักเรียนมุสลิมชาติพันธุ์จำเป็นต้องถูกตั้งค่าตามจนนำไปสู่ความเปลกแยกทางวัฒนธรรม

บ้าน/โรงเรียน/ศูนย์อิสลาม และการตรวจสอบความก้าดี

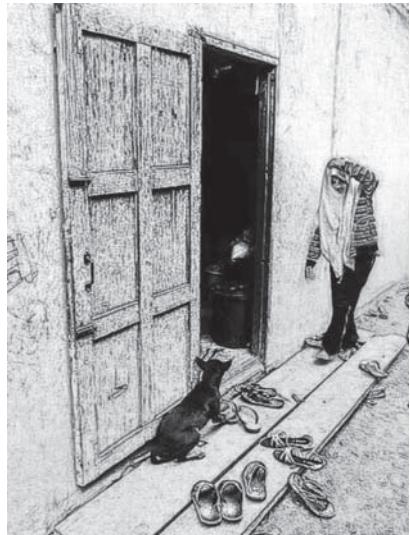
อาดัม หนุ่มมัมมุสลิม จากเชียงรายระบายความรู้สึกออกเมื่อเขานี้ก็ถึงครอบครัวของตนเอง เขาเพิ่งได้มีโอกาสเรียนมัธยมต้นในโรงเรียน ถึงแม้ว่าเขามีอายุที่มากกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกันในชั้นเรียน แต่เข้าดีใจที่เขายังได้มีโอกาสเรียนหนังสือ อาดัมเข้ารับอิسلامได้ 5 ปีแล้วนับตั้งแต่เข้ามาอยู่กับศูนย์ฯ ที่นี่นอกจากรู้สึกดีที่ได้เข้าเรียนพำนัชของชาติแล้วมาเรียนและอยู่ด้วยกัน ดาวน์บอร์ดกับเขาว่าครูยินดีให้นักเรียนพำนัชห้องมาอยู่ด้วยกันในศูนย์ฯ ดียังกัน เพราะว่าความเป็นพี่น้องกันช่วยดูแลกันได้ อาดัมย้ายเข้ามาเรียนที่ศูนย์อิสลามพร้อมกับน้องชายในขณะที่ความสัมพันธ์กับครอบครัวของตนเองนำมาอธิบายผ่านความคิดทางศาสนา การเปลี่ยนศาสนาของเขางานี้ทำให้เขารู้สึกแตกต่างไปจากครอบครัวของตนเอง เมื่ออาดัมมาอยู่กับศูนย์อิสลามชีวิตรุ่งเรืองมีอนาคตที่ดีกว่าเดิม การนิยามความสัมพันธ์ของเขากับลิ่งรอบตัวจึงเปลี่ยนไป อาดัมรำพึงรำพันในเย็นวันหนึ่งขณะเขานั่งคุยเรื่องครอบครัว

“พ่อแม่ของผมหลงทางไปไกล กลับมาหาก ผมได้แต่หวัง และขอดูอย่างฯ เพื่อขอให้พ่อแม่พื่นของของผมได้เข้ารับอิسلام แต่ตอนนี้พอกเขาเป็นคริสต์กันหมด ผมพูดเท่าไหร่ พอกเขาไม่ยอมฟัง”

“พ่อแม่ตัวเองเคยติดยา ตอนแรกผมไม่อยากมา อยากอยู่กับพ่อแม่ พอกอยู่ฯ ไปเห็นว่าครูดูแลเรามีใจนัก ตอนนี้น้องชายมาอยู่ที่ศูนย์นี้ด้วยกัน ค่อยช่วยเหลือดูแลกันได้ ความผันของผมคืออยากรีียนจบสูฯ รีียนต่อและแต่งงาน ครูบอกว่าจะหาทุนให้เรียน ผมเองฝันอยากรีียนอยู่ภาคใต้ เพราะจะได้รู้ศาสนาแน่นกว่านี้”

ภาพที่ 4: หญิงสาวมุสลิมมังมี่อกลับมา
เยี่ยมบ้านที่มีเครื่องบูชาบรรพบุรุษ
ตามประเพณีอยู่ด้านบน

ภาพที่ 5: การเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อสร้าง
ความสัมพันธ์ในชุมชนและส่งเกตการณ์
ความเป็นมุสลิมของเด็ก

“ผมมาอยู่ที่นี่ไม่่อยากกลับบ้าน เพราะบ้านอยู่ดีกับใบปอสต์ พ่อแม่ชอบพาภันไปใบปอสต์ ตอนหลังๆ ไม่เข้าแล้ว ละหมาดที่บ้าน บางที่เพื่อนๆ ชอบมาล้อเลียน ลุงของผมเข้ามามากมว่า ทำไม่ทำอย่างนั้น ทำไม่เข้าถึงไม่ยอมใบปอสต์”

นอกจากความสัมพันธ์กับครอบครัวแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของนักเรียนมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน อบนบักรหنمมังงบอกว่า “ดังแต่เขาเปลี่ยนเป็นอิสลาม เพื่อนๆ ชอบเข้ามาถ้า แต่ส่วนใหญ่เข้าจะถ้าเรื่องการเรียนการสอนที่โรงเรียนมากกว่า และอยู่ที่ศูนย์เป็นอย่างไรบ้าง? สถาบันดีมั้ย?” เขากล่าวว่า “ทุกอย่างสถาบันดี แต่ต้องจะหมายความว่า “ที่อบนบักรหنمมังงบอเลียนด้วยเช่นกัน

“ตอนอยู่ที่โรงเรียนผมจะเจอกับเพื่อนๆ เด็กมัธยมที่เคยกัน
หลายคนนับถือคริสต์และบางคนนับถือพิ พากเขามาล้อเลียนว่า
อิสลามไม่ได้กินเนื้อหมู ผมเสียใจมาก เพราะเข้าพูดเหมือนเราไม่มี
ความรู้สึก”

มุ่งมองต่อตนเองในความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่โดยรอบ แสดงการเชื่อมต่อ
ระหว่างวัฒนธรรมกับตัวตนและการเปลี่ยนสภาพทางความคิดทางศาสนาที่เกิดขึ้น
ในตัวของเข้า ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของอาดัม อะบูบักร และอ่าพ่าแสดงให้เห็นว่า
การตอบสนองต่อเนื้อหาของศาสนาได้หล่อหลอมพากเขาผ่านกระบวนการคิด
ที่มีต่อตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัว พากเขายกย่องเรื่องราวและประสบการณ์
ส่วนตัวของตนเองเข้ากับความเชื่อครั้งทางศาสนา การเปลี่ยนศาสนาของ
เยาวชนชาติพันธุ์จึงสัมพันธ์กับประสบการณ์ส่วนบุคคลและกระบวนการทางสังคม

ยกตัวอย่าง วิธีการสอดแทรกความคิดทางศาสนาของดาวียะหลายครั้ง
ที่นักเรียนไม่เห็นด้วยและแสดงท่าทีปฏิเสธ ถึงพากเขามิได้แสดงออกมากอย่าง
ชัดเจน แต่นักเรียนไม่เพ้อใจกับคำสั่งของดาวียะกลับนิ่งเงียบและเปลี่ยนวิธีการสื่อสาร
กับผู้คนในศูนย์ บางคนปลีกตัวเองออกจากหรือแสดงสีหน้าไม่พึงพอใจเพื่อให้
ดาวียะรู้ เช่น กรณีของพี่สาวอับดุลรอชีด เพื่อนในศูนย์และดาวียะต่างรู้ว่าการปฏิบัติ
ของเขามิได้เป็นไปตามสิ่งที่ศูนย์กำหนดเอาไว้ในเรื่องเกี่ยวกับหลักการทางศาสนา
เพื่อนของเขอเล่าเกี่ยวกับความคิดเห็นของเขอว่า “อิสลามไม่สน จะเข้าแค่เรียน
เท่านั้นแหละ” ในขณะที่อับดุลรอชีดออกมายกดถังพี่สาวของตนเองอย่างไม่พอใจ
เช่นกันว่า

“พี่สาวเขาทำตัวไม่ดี ถึงแม้พี่สาวจะอยู่ที่อิสลาม แต่ยังทำตัว
ไม่ดี ผมบอกหลายครั้งว่าไม่ได้กินหมู แต่ยังกิน เวลากลับบ้าน
ไปบ่อน้ำ ไปลัดเดือนพ่อแม่”

จากเหตุการณ์ข้างต้นแสดงถึง มุ่งมองต่อตนเองของสองพี่น้องมั่งเกิดขึ้น
จากการยึดถือความคิดความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน พี่สาวยังคงเชื่อในศาสนา

คริสต์ทั้งที่ตนเองต้องเข้ามาอยู่ในศูนย์อิสลามเพื่อเรียนหนังสือและดูแลน้องๆ แทนพ่อแม่ ขณะเดียวกัน อับดุลรอชีดยีดมั่นในศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก จนกระทั้งเข้าไม่พอใจกับความประพฤติของพี่สาว การยึดถือมั่นในความเป็นศาสนาของตนเองกลับกลายเป็นเรื่องของการตัดสินค่า ถึงแม้พ่อของสองคนนี้ต่างมีความเป็นศาสนาที่ดีในศาสนาที่ตนเองยึดถือ แต่ทว่ามุ่งมองต่อตนเองที่มีต่อศาสนาเหล่านั้นกลับสะท้อนออกมาย่างชัดเจนถึงความรู้สึกที่มีต่อตน

ครั้งหนึ่ง พ่อแม่อบูบักรถามเขามีต่องกลับไปเยี่ยมบ้านว่า “ทำไมไม่กินหมู?” เขายตอบว่า “ตอนนี้ผมเป็นอิสลามแล้ว กินหมูไม่ได้ ครูห้าม” แต่แม้ย่างนั้น อะบูบักรยังคงกินอาหารร่วมกับพ่อแม่ของตนเอง เพราะเขามีมีทางเลือกอื่น อาหารที่เขา กินร่วมกับครอบครัว เขารู้ดีว่าไม่ถูกตามหลักศาสนาอิสลาม เพราะอาจจะมีเนื้อหมูหรือส่วนผสมที่มาจากหมูป่นเป็นอน แต่เขายพยายามบอกรายละเอียดเรื่องหลักการอิสลามเกี่ยวกับเรื่องการกินให้แม่ฟังเพื่อเขาจะได้ไม่รู้สึกลำบากใจที่ต้องกินอาหารด้วยกัน

“ครอบครัวของผมเป็นคริสต์ แต่ผมไม่ไปโบสถ์” อะบูบักรพยายามอธิบายเรื่องศาสนาเกี่ยวกับพ่อแม่ของเขาว่าให้ฟัง อีกทั้งอะบูบักรยังบอกอีกว่า “ครอบครัวของเขามีศูนย์รวมของชาวบ้าน ที่นับถือศาสนาคริสต์ เวลาที่ชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมศาสนาที่บ้าน เขายังออกจากบ้านและไม่ค่อยที่บ้านในช่วงนั้น เพราะไม่อยากสร้างความลำบากใจให้แก่ครอบครัว ขณะเดียวกันเขายพยายามรักษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเอาไว้ให้มากที่สุด เวลาอะบูบักรกลับบ้านเข้าไปช่วยครอบครัวทำไร่ อย่างไรก็ตาม อะบูบักรบอกว่า เวลาลับบ้านเขายังคงเดินกลับบ้านเพื่อเรื่องศาสนาอยู่เสมอ พ่อของเขานับถือศาสนาคริสต์ แต่ถึงแม้ว่าเขาจะเคร่งครัดในศาสนาเพียงใด แต่เรื่องการกินอยู่กับครอบครัว เขายังใช้ชีวิตเหมือนกับคนอื่นในบ้าน เวลาอยู่บ้านกินอย่างที่พ่อแม่ทำให้กิน ถ้าไม่ทำอย่างนั้นจะไม่มีอะไรกิน”

กรณีของอบนับการแตกต่างไปจากการเรียนรู้ของนักเรียนคนอื่นๆ ในศูนย์อิสลาม เพราะเขามีความเป็นศาสนามากกว่าเด็กหลาภยคน เด็กเล็กๆ ขั้นประถมเมื่อตอนที่เขากลับบ้าน “เขามี่อนเดิม ทำเหมือนกับที่บ้าน ไม่ได้เป็นแบบอิสลาม” เด็กคนหนึ่งในศูนย์บอกอย่างตรงไปตรงมา เพราะอยู่ที่บ้านไม่มีความบังคับหรือควบคุม ว่าเข้าต้องทำอย่างไร ดาวีญ์เองยังเห็นว่าพวกรเข้ายังเด็กอยู่จึงไม่ได้เคร่งครัด กับพวกรเขามากนัก แต่ถ้าเป็นเด็กโต ดาวีญ์จะเข้ามาดูแลและยกเว้น การสอบตามนักเรียนอย่างละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ทำในช่วงกลับบ้าน และการซักถามเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจตอนกลับไปอยู่บ้าน เป็นต้น

ครอบครัวของนัจوانับถือศาสนาเดิม ที่บ้านของเธออยังมีศาลาให้บูรพนุรุษ ถึงแม้ว่าพ่อแม่ของนัจวารู้ว่าลูกสาวเปลี่ยนมาบันถืออิสลามแล้ว แต่เวลาประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการให้บูรพนุรุษตามศาสนาเดิม พ่อแม่ของนัจวามิได้ห้ามหรือห้ามเรื่องนี้ เพราะเขายังมองว่าเธออยังเด็กอยู่ นอกจากนี้พ่อแม่ของนัจวยังปล่อยให้ลูกทำตามความเชื่อเดิมของมั่ง เพราะคิดว่า “มั่งมีจุดศูนย์กลางความเชื่อที่เรียกว่า การเคารพบุชาต้าย ไม่ถือว่าเป็นศาสนา หรือจะเรียกว่าไม่มีศาสนาได้ เพราะถือว่าเป็นการเคารพพ่อแม่ และเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนมั่ง”

ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เพศ อาชีพหรือฐานะของพ่อแม่ และศาสนาเดิมของครอบครัว มีผลโดยตรงต่อทัศนะของแต่ละครอบครัว และความลุ่มลึกของเยาวชนต่อกระบวนการสร้างความเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการกลâyเป็นมุสลิมของพวกรเขา มุ่งมองต่อตนของแต่ละด้าน ทั้งความหมายของร่างกาย ความสัมพันธ์ และภาษาในจิตใจ ดังนั้น การตอบสนองต่อคำสอนทางศาสนาของเยาวชนมุสลิมชาติพันธุ์จึงแตกต่างกับไปตามช่วงวัยและการรับรู้ต้นเอง เกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา ในแห่งนี้ เด็กหลาภยคนที่ยังเรียนหนังสือในระดับมัธยม เวลาพวกรเขากลับบ้าน เข้ายังคิดและปฏิบัติตามพ่อแม่อย่างยึดหยุ่น เช่น อาหารการกินที่ยังไม่ได้เคร่งครัดมากนัก หรือร่วมพิธีกรรมบางอย่างร่วมกับคนในครอบครัว

สลับเปลี่ยน “พระเจ้า”

การจัดกิจกรรมของกลุ่มมุสลิมจากภาคใต้ที่เข้ามาเยี่ยมมุสลิมชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน ทุกคนต่างชื่นชมกับการร้องอนาคตีดของกลุ่มเด็กนั้งและอ่าข่า เพราะทำให้พวกรู้สึกประทับใจกับการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ (เด็กชาวเขา) มุสลิมที่สามารถร้องเพลงอนาคตีด (เพลงสรรเสริญอัลลอห์และท่านศาสดา) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันเป็นที่นิยมของชาวลາຍมุสลิม เนื้อเพลงเป็นทั้งภาษาลາຍ ภาษาอาหรับ และภาษาไทย แต่ผู้เขียนมองว่า การร้องเพลงอนาคตีดของเด็กเหล่านี้เกิดจากการหันมายืนเคียงข้างอัลลัห์ที่เป็นอื่นให้ ขณะเดียวกันมุสลิมจากภาคใต้ต่างชื่นชมกับความสามารถของเยาวชนที่สามารถรับเอาวัฒนธรรมมุสลิมในการขับร้องอนาคตีดแบบเดียวกับเด็กมุสลิมในภาคใต้ได้

การร้องอนาคตีดเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมที่ถูกฝึกให้เด็กซึมซับกับวิธีคิดของอิสลามเกี่ยวกับความศรัทธาในอัลลอห์และท่านศาสดา แต่ขณะเดียวกัน เด็กเหล่านี้รู้ว่าการฝึกฝนให้ร้องเพลงอนาคตีดนั้น เป็นเพียง “การแสดง” จากเด็กชาวเขา มุสลิมเท่านั้น เพราะทุกครั้งที่มีมุสลิมจากภาคกลาง ภาคใต้ และจากที่อื่นๆ เข้ามาเยี่ยม เยี่ยมศูนย์อิสลาม พวกรู้สึกว่าการแสดงความสามารถและร้องเพลงอนาคตีดเพื่อสร้างความพึงพอใจหรือ *romanticize* กับการรับชมความเป็นมุสลิมบนร่างกายของเด็ก “ชาวเขา”

เด็กหลายคนต้องจำเพลงภาษาอาหรับและมลายูทั้งที่ตนเองไม่เข้าใจ ความหมายในเนื้อร้อง นอกจากน้ำเสียงที่ต้องจำร้องในภาคภาษาไทย นักเรียนผู้หญิงหลายคนแสดงความเขินอายเมื่อต้องออกมายืนร้องเพลงอนาคตีดต่อหน้าคนท้องเที่ยwmุสลิมที่จะเข้ามายืนร้องเพลงอนาคตีด บางครั้งในเดือนหนึ่งพวกรู้สึกว่าเด็กคนนั้นไม่เข้าใจ บอกกับพวกรู้สึกว่า เงินบริจาคและการรับรู้เกี่ยวกับเด็กชาวเขามุสลิมเหล่านี้ช่วยทำให้นักเรียนได้รับทุนการศึกษา

ประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอเพื่อเข้าใจการตีความใหม่ของมุสลิมชาติพันธุ์คือ การสลับเปลี่ยน “พระเจ้า” ในบทเพลงชาติพันธุ์อ่าข่า ครั้งหนึ่ง

กลุ่มมุสลิมจากภาคใต้เข้ามาเยี่ยมมุสลิมชาติพันธุ์ในหมู่บ้านเพื่อจัดกิจกรรม มุสลิม จากภาคใต้ขอให้กลุ่มนักเรียนหญิงมุสลิมอ่าฯร้องเพลงประจำแห่งน้ำบ้าง พวกรือ คิดอยู่่นาน จากนั้นจึงร้องเพลงที่เคยร้องเป็นประจำในหมู่บ้าน และเป็นเพลง ที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพระเจ้าเมื่อกัน เมื่อนักเรียนหญิงหยิบเอาเพลงนี้มาร้อง ในภาษาอ่าฯ เด็กผู้ชายที่ได้ฟังต่างตกใจกับเพลงที่พวกรือร้อง เด็กผู้ชายตะโกน บอกว่า “ร้องเพลงนี้ได้ยังไง มันเป็นเพลงเกี่ยวกับพระเจ้า พระเยซูคริสต์” เมื่อมุสลิม จากภาคใต้ได้ฟังเช่นนั้นต่างตกใจกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ทว่านักเรียนหญิง ที่ร้องเพลงให้เหตุผลว่า พวกรือเปลี่ยนความหมายของ “พระเจ้า” เป็นคนละ ความหมาย เพราะพระเจ้าที่ตนเอาร้อง พวกรือหมายถึงอัลลอห์ พระเจ้าในศาสนา อิสลาม ไม่ใช่พระเจ้าในศาสนาคริสต์เมื่อกันเพลงเดิมที่พวกรือเคยร้องตอนเป็น เด็ก แต่อย่างนั้น พวกรือถูกตั้งคำถามต่ออุमومองเรื่องพระเจ้าขึ้นมาอีกครั้ง หลายคนตอบพูดถึงว่าพวกรือยังไม่ได้ครรภาระในอิสลามอย่างแท้จริง ในมุมมอง ของกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์มีความหมายในเรื่องความคิด ความเชื่อ ทางศาสนา และศาสนาเป็นบทบาทอย่างสำคัญในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การเปลี่ยน ศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นศาสนาคริสต์ในอดีตเกิดกระบวนการผสมผสาน ความเชื่อทางศาสนาอยู่ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เดิมอยู่แล้ว เมื่อการเปลี่ยน ศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นอีกครั้ง ความคิดทางศาสนาและชาติพันธุ์จึงอยู่ ในสภาวะของความอิทธิพลเหลือ

การสymbiotism ของอัตนคคล (?)

กระบวนการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมของอ่าฯและอับดุลรอซีด ดำเนินสั่งสมจากแบบแผนปฏิบัติที่เคร่งครัดและการซึมซับกับคำสอนอิสลาม ที่ครรภาระนั้น เข้าส่องคนพูดคุยถึงสภาพปัจจุบันของตนเองเกี่ยวกับครอบครัวและ อนาคตของตนเองในวันข้างหน้า ถึงแม้ทั้งสองคนพึงพอใจต่อการเข้ารับอิสลามและ บอกว่าตัวเองเป็นมุสลิมตาม แต่เข้าทั้งสองยังคงเจอคำถามอีกมากมายที่เกิดขึ้น ในมิติต่างๆ ทั้งความสัมพันธ์ ความรู้สึกนึกคิด

Foucault มองประเด็นเรื่องของการสยบยอของอัตบุคคลในฐานะ “องค์ประคาน เชิงศีลธรรม” (ethical subject) หมายถึงกระบวนการที่คนสร้างตนเองให้เป็น องค์ประคานเชิงศีลธรรมในการกระทำของตนเอง (Foucault, 1985: 26-27) ในหนังสือเรื่อง *The Historical of Sexuality vol. 2: The Use of Pleasure* (1985) หรือ “ประวัติศาสตร์แห่งเพศวิถี” Foucault มองการสยบยอของอัตบุคคล แสดงผ่านมุมมอง 4 ลักษณะ คือ (1) บุคคลเป็นคนนิยามเกี่ยวกับเนื้อหาเชิงศีลธรรม ทางคำสอน (the determination of the ethical substance) (2) วิถี/รูปแบบ/ วิธีการนำเอาตัวเองเข้าไป/เป็นอัตบุคคลหรือสยบยอต่อพันธะทางศีลธรรม (the mode of subjection) (3) รูปแบบการลงรายละเอียดในความหมายเชิงศีลธรรม ต่อการจัดการกับตัวเอง (the forms of elaboration, of ethic work) (4) เป้าหมาย ของสิ่งที่ปัจเจกบุคคลต้องการจะเป็น (the telos of the ethical subject) (Foucault, 1985: 26-27) จนเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า “กระบวนการสยบยอของอัตบุคคล” (subjectification) ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างหรือนิยามบุคคลขึ้นมา โดยผูกโยง ให้กับประเด็นหนึ่งจนกระทั่งตกอยู่ภายใต้การกำหนดและควบคุมของความหมาย นั้น กระบวนการเช่นนี้เป็นการสร้างวัฒนธรรมชนิดหนึ่ง หรือการสร้างอัตบุคคล ขึ้นมาจนทำให้คนคิดว่าอัตบุคคลเช่นนั้นเป็นเรื่องสำคัญ (อาันันท์ กาญจนพันธุ์, 2552: 112-113)

กระบวนการสยบยอของอัตบุคคลขึ้นอยู่กับกระบวนการที่เด็กแต่ละคน คิดและยอมรับความเชื่อทางศาสนาที่ไม่เหมือนกัน และความเป็นศาสนาที่ยังเน้นย้ำ ในเรื่องระเบียบวินัยต่อร่างกาย (bodily discipline) เช่น การท่องจำคำสอน และความเชื่อทางศาสนาเหมือนๆ กัน ความเป็นศาสนาในกระบวนการสยบยอ ของอัตบุคคลนั้นซึ่งให้เห็นว่าเด็กแต่ละคนเป็นอัตบุคคลที่ต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ การสังท้อนคิดต่อตนของเด็กซึ่งประทุนในลักษณะที่หลากหลาย ทั้งในลักษณะ ต่อต้าน โอบรับ หรือแบ่งรับแบ่งสู้ กับการรับເเอกสารความเชื่อและการปฏิบัติของอิสลาม ที่ไม่เท่ากัน

กรณีของอาจารย์และอับดุลราอูฟีดแสดงให้เห็นว่าอัตบุคคลเป็นผู้เลือกเองว่า จะทำตัวเองให้สอดคล้องกับวิถีกรรม ทั้งในฐานะเป็นคนนิยามเกี่ยวกับเนื้อหา เชิงศีลธรรมทางคำสอน การบอกรตโน幃ในฐานะมุอันลัฟจิงทำให้ตัวเองเปิดรับ ความคิดทางศาสนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และหล่อหลอมความเป็นมุสลิมเข้ามา ในตัวเอง ตลอดจนวิธีการนำเอารตโน幃เข้าไปเป็นอัตบุคคลหรือสยบยออมต่อพันธุ์ ทางศีลธรรม ภายหลังการเปลี่ยนศาสนา การยึดมั่นในการปฏิบัติศาสนิกิที่เคร่งครัด และสร้างความภักดีต่อพระเจ้า จนกระทั่งพอกเข้าสามารถจัดการรักบัตัวเอง ลงในรูปแบบรายละเอียดความหมาย ในท้ายที่สุด ศีลธรรม/หลักธรรมศาสนา มีความสำคัญกับเป้าหมายต่อสิ่งที่ปัจจุบันต้องการจะเป็นเพื่อการดำรงตน เป็นศาสนิกที่ดี และตนเองหวังได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้า

ระดับของการสยบยออมในการเปลี่ยนศาสนาของเด็กที่ไม่เท่ากันอธิบาย ได้ว่า เด็กไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำแต่ฝ่ายเดียว แต่พอกเข้าสามารถเลือกได้ว่าต้นเอง คิดและตัดสินใจได้ว่าจะหลอมรวมตัวเอง และเลือกยึดถือความเชื่อเดิมของตนเอง แม้ว่าอยู่ท่ามกลางการหลอมรวมของความเชื่อในศาสนาใหม่ก็ตาม กระบวนการ หล่อหลอมความเป็นมุสลิมหรือความเป็นศาสนิกิเกิดขึ้นผ่านปฏิบัติทางศาสนา และยุทธวิธีต่าง ๆ ของดาวอิย เพื่อปลูกฝังความคิดความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ ปฏิบัติทางศาสนาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความภักดีต่อพระเจ้า ที่เกิดขึ้นภายใต้จิตใจและความคิดของเยาวชน ซึ่งแสดงผ่านมิติในด้านต่าง ๆ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ ตัวตน ความสัมพันธ์ และการจัดทำแห่งแห่งที่ สิ่งเหล่านี้ หล่อหลอมความเป็นมุสลิมของเยาวชนมุสลิมชาติพันธุ์ จนทำให้อัตบุคคลพยายาม สร้างความเป็นศาสนิกที่ดีภายนอกกระบวนการทางศาสนาเป็นมุสลิม

กระบวนการใส่ความคิดทางศาสนาให้กับอัตบุคคลเกิดขึ้นไม่ได้ หากยุทธศาสตร์สำคัญของการเปลี่ยนศาสนาไม่หยิบนำเอาระเบียบวินัย ทางศาสนาเพื่อสร้างการจัดการควบคุมภายในและภายนอกตัวเองของเยาวชน เหล่านั้น วินัยทางศาสนาดำเนินไปทั้งการปฏิบัติภักดีด้วยอัศัยเครื่องมือของการสร้าง ตัวสอบพุทธิกรรม และการสร้างสถาบันของระเบียบเหล่านั้นผ่านการเคลื่อนย้าย ปริบพลด้อมทางศาสนา เพื่อให้ทำงานของอำนาจเชิงจุลศีริในรูปแบบของ

ศาสนาปลูกฝังเข้าในตัวตนของปัจเจกบุคคลได้ กระบวนการการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมที่ดินำไปสู่การทำให้ตัวตนทางจิตวิญญาณของเยาวชนเหล่านี้สร้างความภักดีต่อพระเจ้า หรือ การภูมิอัลลักษณ์

อย่างไรก็ตาม เด็กในฐานะผู้กระทำการสามารถคิดและเลือกสยบยอมกระบวนการสยบยอมอัลลักษณ์ในการเปลี่ยนศาสนาของเด็กแสดงถึงความเข้มข้นต่อการสยบยอมที่ไม่เท่ากัน แสดงให้เห็นว่าเด็กเป็นผู้กระทำการ ทั้งการนิยามความหมายใหม่ การตอบสนองต่อเนื้อหาทางศาสนา จนทำให้ทัศนะต่อความคิดทางศาสนาเหล่านี้ ในฐานะของอัลลักษณ์กลับเลือกที่ให้ตนเองสอดรับกับวิวัฒนธรรม เชิงศีลธรรม และในฐานะของผู้ปฏิบัติการทำทางวัฒนธรรม พากษาสามารถเลือกรับและต่อต้านกับความคิดชุดใหม่ผ่านการแสดงออกทางความคิดทางศาสนา ในลักษณะที่แตกต่างหลักหดายทั้งในเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์

ความหมายใหม่ต่อความเป็นมุสลิม-ชาติพันธุ์

การให้ความหมายใหม่ของเยาวชนมุสลิมชาติพันธุ์ ทั้งต่อความเป็นมุสลิม และความเป็นชาติพันธุ์ผ่านเงื่อนไขจำกัดต่างๆ นำไปสู่การนิยามคำนวณในการต่อรองกับชุดความหมายเดิมที่มีอยู่ การเปลี่ยนศาสนาคือการเข้ามาร่วมความเป็นสากล การแสดงออกถึงความเป็นศาสนิก และการเลื่อนสถานะภาพ สิ่งเหล่านี้จึงนำไปสู่การเปิดมุมมองเรื่องของ “อำนาจ” โดย Foucault มองว่า อำนาจเป็นอิสระ และขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะของสังคมโดยสังคมหนึ่ง อีกทั้งอำนาจไม่ได้ผูกขาดที่ศูนย์กลางแห่งเดียว หากแต่กระจายหมุนเวียนอยู่ทั่วไป

ความอิทธิพลเหลือในอัลลักษณ์มุสลิมชาติพันธุ์ยังสะท้อนผ่านการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเยาวชนชาติพันธุ์ ถึงแม้ดูเหมือนอำนาจคำนวณผ่านการนิยามความหมายยังไม่สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนในระดับโครงสร้างที่ชัดเจน แต่ในระดับของตัวตน อำนาจในการต่อรองและการให้ความหมายใหม่ของเยาวชนชาติพันธุ์ เป็นเสมือนการสร้างอัลลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นลูกผสม (hybrid cultural identifications) โดยเกิดจากการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วของปฏิบัติการและแบบแผน

ทางวัฒนธรรมระหว่างความเป็นชาติพันธุ์และศาสนา โดยอัตลักษณ์เหล่านี้ถูกเลือกหอบรน้ำมาเพื่อลดความอิหลักอิทธิพลทางอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น

ชัยาด หนุ่มลี๊ชู อายุ 24 ปี ได้รับทุนเรียนที่มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา จนกระทั่งเข้าสำเร็จการศึกษาและกลับมาช่วยงานของดาวอิย์ที่เชียงราย บ้านเกิดของเข้า ชัยาดไปปอยู่ก้าวได้มาตั้งแต่ยังเป็นเด็กอายุประมาณ 13 ปี ตอนนั้น เข้าไปปอยู่กับครอบครัวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่รับอุปถัมภ์การเรียนให้เข้า เวลา ผ่านไป 10 ปี ชัยาดกลับมาอยู่ที่เชียงรายด้วยความรู้สึกว่า ตนเองไม่มีพื้นที่ ของความชาติพันธุ์ลึกลับคงเหลืออยู่อีกเลย เขารับอกกว่าห้องจากช่วยงานครูที่ศูนย์ฯ เสริจ เข้าจะไปหางานทำที่ภาคใต้ เพราะที่นั่นเป็นเหมือนพื้นที่ที่เข้าสามารถ หาทำแทบทุกอย่างที่ให้ตัวเองได้ กรณีดังกล่าวแสดงถึงความแปรปักษ์ที่เกิดขึ้น เมื่อการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมและวัฒนธรรมมลายูทำให้วยรุ่นหลายคน ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองแต่เดิม

กระบวนการหล่อหลอมความเป็นมุสลิมในกรณีของชียาดเกิดขึ้นพร้อมกับการรับเอกสารนธรรมล้าย เช้ามา ชียาดในปัจจุบันแทบไม่เหลือเด็กเดินในร้านน้ำดื่มเป็นชาติพันธุ์อีกเลย ทั้งการแต่งกาย ภาษา และวัฒนธรรม ชียาดกล้ายเป็นมุสลิมล้ายมากกว่าเป็นมุสลิมล้วน จึงทำให้ชียาดไม่มีพื้นที่ของตัวเองในชุมชนอีกต่อไป เช่นเดียวกับกรณีของฟาราติมะห์ สาวอ่าข่ามุสลิมที่เรียนหนังสือในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เธอคบหาสมาคมส่วนในใหญ่กับกลุ่มผู้หญิงมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งในปัจจุบันวัยรุ่นมุสลิมในมหาวิทยาลัยไม่ได้เคร่งครัดมากเพริ่งวัยรุ่นมุสลิมเหล่านี้กำลังปรับตัวให้เปลี่ยนในสภาวะสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน ฟาราติมะห์บอกว่า เธอคิดถึงครอบครัว คิดถึงพ่อแม่ของตัวเอง เพื่อนๆ มากแล้วไม่ได้กลับบ้าน

นอกจากนี้ การร้องเพลงอนาคตในฐานะการรับวัฒนธรรมแบบมุสลิม ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งของการผสมผสานวัฒนธรรมของมุสลิม ปรากฏการณ์เหล่านี้ ปรากฏชัดในกรณีของเยาวชนชาติพันธุ์ที่ไปอยู่ในสังคมวัฒนธรรมของมุสลิมในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ของ ถึงแม้การอยู่ในสังคมมุสลิมทำให้ครอบครัวแยกเมื่อตอนแรกแต่สุดท้ายต้องกลับคืน

ทางศาสตรา แต่ความเป็นชาติพันธุ์ในตัวเรอกลับถูกลดบทบาทและไม่มีพื้นที่ในการแสดงออก

การเมืองวัฒนธรรมผ่านกระบวนการขอความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จึงเกี่ยวข้องกับการให้ความหมาย การสับเปลี่ยนความคิดเห็น ที่ การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ การต่อรองในเชิงความหมายหรือสัญญา และทุนทางวัฒนธรรม ทางความเป็น การประทับรากฐานเชิงอำนาจ โดยใช้เครื่องมือทางวัฒนธรรม เช่น การใช้ชาติพันธุ์ เพื่อปรับความสัมพันธ์ บางกรณีไม่อาจกระทำอุกมัติ แต่ใช้วิธีการแบบอ้อม ๆ จึงทำให้การเมืองวัฒนธรรมปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องอยู่กับว่าสิ่งใด มีประโยชน์ต่อให้คนใดคนหนึ่ง ซึ่งแนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่เชื่อในสารัตถะนิยม การเมืองวัฒนธรรม จึงเน้นความเลื่อนไหลของอัตลักษณ์และพื้นที่ เมื่อคนรุ่สึกัดอย่างอำนาจ พวากษา จึงต้องสร้างพลังการต่อรองมากขึ้น

การแสดงออกทางศาสนาของเยาวชนมุสลิมเหล่านี้ถูกห้ามเยื่อพวกรเข้าอยู่ในบริบทต่างๆ ไป เช่น การแสดงออกภัยในศูนย์อิสลาม การแสดงออกภัยในโรงเรียนของชุมชนภัยในชุมชนชาติพันธุ์ และการแสดงออกในสังคมมุสลิม เช่น เวลาที่นักเรียนได้กลับไปเยี่ยมครอบครัวของตนเอง หลายคนครัวรถาต่อศาสนาอย่างเคร่งครัดต่างประสบความลำบากใจเมื่อต้องกลับไปอยู่บ้าน น้องด้าวุดเด็กอ่าข่า อายุ 13 ปี พูดด้วยความอัดอั้นตันใจว่า “ตอนอยู่บ้าน พี่น้องทุกคนเป็นคริสต์หมด ผู้คนเรียกมากเวลาทุกคนต้องกินอาหารด้วยกัน เพราะหลายอย่างพมกินไม่ได้” ประเต็มเรื่อง “อัตบุคคล” จึงควรถูกพิจารณาในประเต็มการเปลี่ยนศาสนาให้มีความหมายกว้างขึ้น เพราะในฐานะอัตบุคคล เมื่อยouth ของเยาวชนชาติพันธุ์รับเข้าความเชื่อทางศาสนาอิสลามเข้ามา ด้านหนึ่ง พวกรเข้าเชื่อฟังต่อคำสั่งต่างๆ ตามศาสนากำหนดอย่างมีจิตสำนึก แต่ในอีกด้าน พวกรเข้าประสบกับความแปลกแยกภัยในและภายนอกต่อตนเอง โดยเฉพาะเมื่อต้องมาอยู่กับอาณาบริเวณของบริบทที่แตกไปจากคนอื่น จนกระทั่งเกิดการตอบโต้แล้วตั้งคำถามที่มีต่อความเชื่อของตนเอง

บทส่งท้าย: รอยทางสู่พระเจ้า ร่องรอยของความเป็นอื่น

ความเป็นมุสลิมก่อตัวขึ้นมาอย่างไร และเพราะเหตุใด ความเป็นมุสลิมที่ดูเหมือนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่กลับมีความแตกต่างไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม นั่นเป็นเพราะความเป็นมุสลิมเป็นสิ่งที่นิยามขึ้นมาใหม่ตามความหมายของผู้คน (ทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม) ซึ่งต่างเข้าใจและเชื่อว่าความเป็นมุสลิม แปรเปลี่ยนตามชุดความหมายในสังคมที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่อง ละเอียดอ่อนหากมองว่าความเป็นมุสลิมต่างเป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ ความเป็นชาติพันธุ์ที่ไม่ได้หยุดนิ่งและติดตัวในความหมายตามสังคมวัฒนธรรม หนึ่งกำหนดเอาไว้ อย่างไรก็ตามความเป็นมุสลิมก็ยังมีจุดร่วมเหมือนกัน และ แน่นอนว่าความเป็นมุสลิมย่อมมีระดับต่างของแต่ละคน ความเป็นมุสลิม จึงเป็นอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายในความหมายตามสังคมวัฒนธรรม ที่แสดงออกผ่านอัตลักษณ์ต่างนิยามความหมายขึ้นมาใหม่แล้วทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ (หากมองในมุมมองวัฒนธรรมแบบ situationism) และบริบท เฉพาะเจาะจง การนิยามความหมายของความเป็นมุสลิมและความเป็นชาติพันธุ์ ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ผ่านกระบวนการตีความและตอบสนองความคิดทางศาสนา ของกลุ่มเยาวชนมุสลิมชาติพันธุ์ทำให้พวกเขานึกตัวเองเข้ามาในชุดความหมาย หลายอย่างพร้อม ๆ กัน เช่น มุมมองต่อความเป็นสถาลัทธศาสนาและอิทธิพล ของอุดมการณ์รากฐานนิยม รวมถึงการนิยามความหมายใหม่เพื่อนำไปสู่การเดือน สถานะภาพที่ยังยึดโยงกับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง

มุสลิมชาติพันธุ์พุดขึ้นมาครั้งหนึ่งในช่วงต้นปีด้วยกันว่า เมื่อตัวเอง เปลี่ยนมาบันถือศาสนาอิสลามและเรียกตัวเองว่า “มุสลิม” การนิยามได้ส่งผลให้ มุมมองของเขามีเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น หงษ์สาวอ่าช่าที่เปลี่ยนศาสนา หลังจากแต่งกับด้าอีย์คนหนึ่งจากศูนย์อิสลาม เธอเรียนหนังสือจนจบระดับ มหาวิทยาลัยก่อนที่เธอแต่งงาน เธอเสริมว่า การนับถือศาสนาอิสลามเปิดโอกาสให้คน ของเธอให้ไว้มากขึ้น และรู้สึกว่าความเป็นศาสนาของเธอผูกโยงเข้ากับโลก สมัยใหม่ ผ่านความเป็นสถาลัทธศาสนาและศูนย์กลางศาสนาในทวีป ตะวันออกกลาง จึงทำให้เธอรู้สึกพอใจกับการเปลี่ยนมาบันถืออิสลามมาก

ภาพที่ 6: กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์พื้นเมืองมุสลิม “ชาวเขา”

แนวคิดหลังสมัยใหม่อธิบายปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนศาสนา โดยเฉพาะเรื่อง “ตัวตน” ของผู้เปลี่ยนศาสนา เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ อุดมการณ์ความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ การเปลี่ยนศาสนาเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของป้าเจกบุคคลและข้อเรียกร้องเชิงโครงสร้างของชีวิตทางชุมชน ประเด็นดังกล่าวเชื่อมโยงกับประเด็นสำคัญอื่น ๆ อีก ดังต่อไปนี้

มิติทางวัฒนธรรมของประสบการณ์ทางศาสนา (cultural dimensions of the religious experience) การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์สัมพันธ์อ่อนยิ่งกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านของ “ตัวตน” และวัฒนธรรม การสร้างตัวตนใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การตอบสนองเนื้อหาทางศาสนาแสดงถึงพื้นที่การประท

ประชาชนระหว่างแนวคิด儒家นิยมอิสลามที่พยายามเข้ามาสลายความเชื่อเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ไม่สามารถทำได้เบ็ดเสร็จสมบูรณ์

พื้นที่ของการเปลี่ยนศาสนาในประสบการ์น์เกี่ยวกับร่างกาย แสดงถึงการตีความและการปรับความคิดต่อความเชื่อและหลักการศาสนา มุ่งมองต่อตนเองที่มีต่อความหมายของร่างกาย ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และภัยในจิตใจของตนเอง การแสดงออกทางศาสนาของเยาวชนมุสลิมถูกท้าทายในบริบทที่ต่างกันออกไปและพวกเขารู้สึกว่าความสามารถเลือกปฏิบัติการผ่านทางร่างกายเพื่อบ่งบอกความเป็นมุสลิมเข่นเดียวกับคนอื่น ๆ

ผลกระทบทางสังคมของการเปลี่ยนศาสนา (social implications of conversion) เกิดขึ้นจากอิทธิพลของแนวคิด儒家นิยมที่กดทับระบบความคิดและความเชื่อที่เป็นอื่นเจ็นนำไปสู่การลดทอนความเป็นชาติพันธุ์ แต่ในด้านหนึ่ง การเปลี่ยนศาสนาเอื้อต่อการเลื่อนสถานภาพของชาติพันธุ์และศาสนา นอกเหนือไปจากเขย়ังต้องพยายามดิ้นให้ตัวเองหลุดไปจากการหลักในสังคมที่ปิดป้ายพวกเขารู้สึกว่าจักษณ์ทางวัฒนธรรมลุกผลสม เพื่อลดความอิทธิพลของอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น

เมื่อเด็กชาติพันธุ์ใช้การเมืองทางวัฒนธรรมในการต่อต้าน แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการสบายน้อมของอัตลักษณ์นั้น มิได้เบ็ดเสร็จเสมอไป แม้ว่าเด็กเปลี่ยนศาสนาและผ่านกระบวนการทางลัทธิเป็นมุสลิม แน่นอนว่า แนวคิดนี้สามารถอธิบายการถูกประกอบสร้างขึ้นมาของปัจจุบันได้ ทว่าการถูกขึ้นมาต่อต้านแบบนี้ ของเด็กชาติพันธุ์แสดงถึงการเมืองวัฒนธรรมในฐานะเป็นพื้นที่ที่สามารถเพื่อต่อรอง ถึงแม้อาจเป็นเพียงพื้นที่เล็ก ๆ ตาม ดังนั้น กระบวนการสบายน้อมของอัตลักษณ์จึงเป็นเหมือนการผลิตใหม่ทางวัฒนธรรมผ่านการเปลี่ยนศาสนา (อีกครั้ง) ของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือ re-conversion ส่งผลต่อการยอมรับความคิดเรื่องพระเจ้า กรณีของมุสลิมมังและอ่าข่าที่ปรับสร้างอัตลักษณ์ใหม่บนฐานของทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ศาสนา กับชาติพันธุ์ของตนเอง ยังมีอีกหลายมิติเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ การเคลื่อนย้ายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติและเศรษฐกิจโลก

รูปแบบใหม่ของการเมืองทางอัคติลักษณ์ ทั้งภายในและระหว่างรัฐ รวมถึงความสำคัญของศาสนาที่เพิ่มขึ้นในการใช้ชีวิตของปัจเจกบุคคล ประเด็นเหล่านี้สะท้อนความคิดของ Robertson เรื่องกระบวนการทำให้เป็นสัมพัทธ์ที่เกิดขึ้นหลายระดับในกระแสสังคมใหม่และโลกวิวัฒน์

แม้ว่าความเป็นชาติพันธุ์ถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในกระบวนการเปลี่ยนศาสนา ทว่าเงื่อนไขนักลับเอื้อเพื่อให้เด็กสามารถดำรงรักษาความเป็นชาติพันธุ์เพื่อให้ตนเองมีอิสระเชิงสัมพัทธ์ บางครั้งพากษาข้างสามารถหยิบเอาชุดชาติพันธุ์มาใส่หรือร้องเพลงพระเจ้าที่ปะปนระหว่างความหมายของศาสนาริสต์และอิสลาม จึงเห็นว่าในความเป็นชาติพันธุ์ยังมีการเปิดช่องทางเพื่อแสดงว่าการครอบงำไม่ได้เบ็ดเสร็จสมบูรณ์ แต่กลับยังมีพื้นที่ให้พากษาแสดงออกความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองอย่างเป็นทางการนั้น

ดังนั้น สถาบันต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาททั้งครอบครัว โรงเรียน และศาสนา สัมพันธ์ต่อกันทั้งในลักษณะของการเมืองวัฒนธรรมที่พยายามต่อรอง ด้านหนึ่งครอบครัวได้รับประโยชน์ด้านการศึกษาของลูกที่ดีขึ้น ส่วนศาสนาต่างพยายามแยกสลายความเป็นชาติพันธุ์ออกจากครอบครัว และโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของอำนาจจารชูและอยู่ระหว่างกลางการเมืองวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน การเข้ามาอยู่ของศูนย์อิสลามทำให้เด็กหลายคนรู้สึกอึดอัดจึงต้องแอบแสดงความปัจเจกของตนเองที่ยังอยากต่อต้านเพื่อดำรงชาติพันธุ์ของตนเอง จึงทำให้เข้าใจถึงการครอบงำของศาสนาต่อชาติพันธุ์แบบไม่เบ็ดเสร็จสมบูรณ์และไม่ได้เพียงแต่ด้านสymbiotismเพียงอย่างเดียว แม้ว่า ศาสนากับรัฐพยายามใช้ความเป็นชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือและเข้าไปผนวกกันลืน แต่เด็กเหล่านี้ต่างพยายามหากความเป็นชาติพันธุ์ในความเป็นมุสลิมที่ไม่เหมือนตามที่คาดอีกนิยาม และบอกตนเองว่าเป็นมุสลิมที่ดีเพียงแต่เป็นมุสลิมในคนละแบบ กรณีของอับดุลโรชีดและฟาริติมะห์ที่มาจากการครอบครัวเดียวกัน แต่เห็นถึงระดับของการสymbiotismของปัจเจกต่อความเป็นศานิกไม่เท่ากัน การสymbiotismจึงไม่เบ็ดเสร็จและอิบ้ายว่าคนไม่เชื่อหุ่นเชด ถึงแม้ว่าทั้งสองคนเป็นพี่น้องที่โถมารด้วยกันแต่พากษาต่างมีอิสระเชิงสัมพัทธ์ของปัจเจกบุคคล กระบวนการสymbiotismจึงให้ผลลัพธ์ไม่เท่ากัน

กระบวนการเปลี่ยนศาสนาของเด็กชาติพันธุ์ทำให้เห็น “ร่องรอย” ในกระบวนการสับย้อมของอัตโนมัติต่อความเป็นศาสนาที่ไม่แนบสนิทและยังคงมีระดับของการหลอมรวมความเชื่อทางศาสนาที่ไม่เท่ากันด้วย หากพิจารณากระบวนการปรับตัวของเยาวชนในเชิงการเมืองวัฒนธรรม พบว่า แม้เยาวชนสูกพร่าสอนให้ลงทะเบียนศาสนา ครอบครัวและวัฒนธรรมเดิมของตน พากเข้าได้พยายามต่อรองหาพื้นที่ให้แก่วัฒนธรรมเดิมของตน บางกรณีเลือกผสมผสานความหมายของพระเจ้าจากศาสนาด้วยเดิมของตนรวมกับศาสนาใหม่ที่รับมาผ่านบทเพลง ความพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของเยาวชนเหล่านี้จึงเป็นการต่อรองทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ในกระบวนการเปลี่ยนศาสนาแสดงถึงการดิ้นรนสร้างวิธีการคุ้มกันตนเองจากการถูกเบียดขับให้ตกในพื้นที่ชายขอปดด้วยการเลือกใช้อัตลักษณ์ที่หลากหลายของตนเองในฐานะผู้กระทำการและสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่

เชิงอรรถท้ายบท

- บทความชี้นี้ได้นำเสนอในงานประชุม 15th Annual SEAP Graduate Student Conference ของโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAP) ณ มหาวิทยาลัยคอร์แนล รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา วันที่ 1-3 มีนาคม 2556 ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการปรับแก้บทความนี้ และขอบคุณ น้องแจ่ม นิติ แจ่มใจรักษ์ และพี่ Trais Pearson สำหรับข้อคิดเห็นที่ช่วยให้งานชิ้นนี้มีมุมมองที่ซัดเจนขึ้น
- “การดูดหัวใจ” หมายถึง การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม การซักหวนสู่ความเป็นมุสลิม ในสังคมมุสลิมมักมีความเข้าใจว่า กลุ่ม “ยามะอะตับลีค” ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “กลุ่มดูดหัวใจ”
- เมื่อคนได้คนหนึ่งปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม คำว่า “มุอัลลัฟ” จึงใช้เรียกบุคคลที่เข้ารับนับถืออิสลาม มุอัลลัฟ คือผู้ที่อัลลอห์หรือพระเจ้าทรงเปิดหัวใจของพวากษาให้ได้รับทางนำที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลหนึ่งเข้ารับอิสลามจึงเปรียบเสมือนบุคคลนั้นเกิดใหม่ เพราะความผิดบาปทั้งหลายของเข้า อัลลอห์ จะทรงให้อภัยซึ่งต่างจากมุสลิมโดยกำเนิด เพราะความผิดบาปของพวากษาเริ่มนับตั้งแต่เมื่อพวากษาบรรลุศาสนาภาวะตามหลักการอิสลาม คือเมื่อผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน และผู้ชายเริ่มฝันเปียก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ขวัญชีวัน บัวแดง. 2546. “การเปลี่ยนศาสนา: ความซับซ้อนของการแสดงตัวตนของคนจะเรียกว่าทางภาคเหนือของประเทศไทย”. ใน อัตถักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชาติของบุนนาค. บันนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บ.ก.), กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาศิรินธร.

ธิรยุทธ บุญมี. 2551. มิเชล ฟูโกต์. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

เบลชีญ, แคนเทอร์รีน (แปลโดย อภิญญา เพื่องฟูสกุล). 2549. หลังโครงสร้างนิยมฉบับย่อ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาศิรินธร (องค์การมหาชน).

สรินยา กิจประยูร. 2541. การรับคริสตศาสนา กับการปรับตัวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนอาช่า ในคำເກອມ&ສຽວ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2552. คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

Austin-Broos, Diane. 2003. “The Anthropology of Conversion: An Introduction.” In *The Anthropology of Religious Conversion*, Andrew Buckser and Stephen D. Glazier (eds.), pp. 1-12. Maryland: Rowman & Littlefield.

Buckser, Andrew and Stephen D. Glazier (eds.). 2003. *The Anthropology of Religious Conversion*. Maryland: Rowman & Littlefield.

Foucault, Michel. 1985. *The Use of Pleasure: History of Sexuality*, Vol. 2. (trans. Robert Hurley) New York: Pantheon Books.

Hefner, Robert. 1993. "Introduction: World Building and the Rationality of Conversion." In *Conversion to Christianity: Historical and Anthropological Perspectives on a Great Transformation*, R. Hefner (ed.), pp. 3-44. Berkley: University of California Press.

Priest, Robert J. 2003. "'I Discovered My Sin!': Aguaruna Evangelical Conversion Narratives." In *The Anthropology of Religious Conversion*, Andrew Buckser and Stephen D. Glazier (eds.), pp. 95-108. Maryland: Rowman & Littlefield.

Scott, James C. 1990. *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*. New Haven: Yale University Press.

Van der Veer, Peter. 1996. "Introduction." In *Conversion to Modernities: The Globalization of Christianity*, P. Van der Veer (ed.), pp.1-21. London: Routledge.